

УДК 378.016:341

**АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД
МЕТОДОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ВИВЧЕННЯ КУРСУ «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»
ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
З ТУРИСТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ**

Тетяна Юрїївна Козацька,
кандидат історичних наук,
кафедра професійної освіти,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»,
м. Переяслав-Хмельницький, Україна

Анотація

У статті проаналізовано методологічне забезпечення вивчення курсу «Міжнародне право» у закладах вищої освіти країн світу.

Відмічено актуальність теми саме завдяки процесу євроінтеграції України який змушує педагогів закладів вищої освіти по новому подивитися на якість професійної освіти, переглянути існуючі раніше підходи та методологічне забезпечення щодо викладання предмету.

Зроблено висновок щодо потреби оновити методологічне забезпечення, систему викладання, методика викладання, методика індивідуальної роботи курсу «Міжнародне право» для майбутніх фахівців з туристичного обслуговування.

Ключові слова: міжнародне право; методологічне забезпечення; професійна освіта; туристичне обслуговування.

Постановка проблеми в контексті сучасної педагогічної науки та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Розвиток суспільства України в умовах євроінтеграції поставив нові вимоги щодо впровадження інноваційних технологій не лише в системі економічного та соціального стану загалом, що проживає на території держави, але й обумовив як нагальну потребу змін в системі освіти, яка є правом кожного [5], та фактором модернізації новітніх підходів та методологічного забезпечення до підготовки кадрів, зокрема в галузі туристичного обслуговування. Зміни якості освіти щодо вивчення міжнародного права обумовлюються не лише труднощами перехідного періоду всередині держави, визначенням новітнього зовнішнього курсу [4], реалізації взятих зобов'язань міжнародно-правового характеру державою Україною, створення стандартів життя, які витікають з зазначених зобов'язань, а ще й складними процесами, що відбуваються на загальносвітовій арені, де не останнє місце належить одному з акторів – суб'єкту міжнародного права – Україні задля здобуття власного авторитету. Слід зазначити, що саме процес євроінтеграції України змушує педагогів закладів вищої освіти (надалі – ЗВО) по новому подивитися на якість професійної освіти, переглянути існуючі раніше підходи та методологічне забезпечення щодо викладання свого предмету.

Методологічне забезпечення вивчення курсу «Міжнародне право» у вітчизняних і зарубіжних вищих навчальних закладах характеризуються наявністю різносторонніх доктринальних підходів до викладання університетських курсів міжнародного права, відсутністю загальноновизнаних універсальних методів формування системи викладання міжнародного права для підготовки

фахівців з туристичного обслуговування. Разом з тим, універсальний характер міжнародного права гіпотетично обумовлює розроблення ЗВО певних стандартів у формі навчальних планів та програм викладання міжнародного права. На практиці спостерігається підготовка навчальних програм, підручників, посібників, основною рисою яких є відображення належності до певної правової сім'ї.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед авторів досліджень проблематики викладання міжнародного права: М. Кардозо – стан викладання та досліджень міжнародного права [23]; Еллен Гей – згода держави як згода на процес розвитку нормативної складової [16]; Гембл – майбутнє навчання вчених і практиків, сучасних питань міжнародного права: європейські та американські перспективи [20]; Барретт – міжнародна юридична освіта в США: бути освіченим для вітчизняної практики в глобальному суспільстві [21]; Т.Кох – викладання міжнародного права в Азії: мої пригоди з міжнародними законами [25]; Б.С. Чімні – викладання, дослідження та сприяння міжнародному праву в Індії: минуле, теперішнє та майбутнє [15]; Г.С. Шифман – викладання міжнародного права в не юридичній аудиторії: практичні пропозиції для педагогічних підходів [17]; Ясуакі Онума – перспективи викладання та досліджень міжнародного права в післявоєнній Японії [27] та ін.

У цьому плані підготовка новітнього галузевого стандарту вищої професійної освіти за напрямом підготовки «Туристичне обслуговування» може закласти певні критерії методологічних основ для розроблення навчальних програм з міжнародного права ЗВО України, при умові надання академічної свободи кожному ЗВО у виборі пріоритетних навчальних дисциплін, де здійснюється підготовка спеціалістів в цій галузі.

Формування цілей статті. У зв'язку з постановкою питання про методологічне забезпечення вивчення курсу «Міжнародне право» для майбутніх фахівців з туристичного обслуговування у ЗВО України автор ставить перед собою мету проаналізувати вітчизняні та зарубіжні джерела, що стосується викладання та вивчення теорії міжнародного права.

Виклад основного матеріалу. У пошуках відповідей на сформульоване питання доцільно звернутися до постановки проблеми викладання та ширшого визнання міжнародного права у суспільстві в практиці діяльності міжнародних організацій, наприклад, ООН. В 1991 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Програму допомоги Організації Об'єднаних Націй в області викладання, вивчення, поширення та ширшого визнання міжнародного права на основі резолюції Генеральної Асамблеї 2099 (XX) від 20 грудня 1965 р. «Технічна допомога для викладання, розповсюдження та ширшого визнання міжнародного права» з закликом внести свій вклад у поглибленні знань міжнародного права «в якості засобу для зміцнення міжнародного миру і безпеки та розвитку дружніх відносин і співробітництва між державами». Знаковою для подальшого поширення міжнародного права для міжнародної спільноти є резолюція Генеральної Асамблеї «Десятиліття міжнародного права ООН» (A/RES/44/23 від 17 листопада 1989 р.) яка містить положення про необхідність «сприяти викладанню, навчанню, поширенню та більш широкому визнанню міжнародного права» [26].

Про актуальність проблеми викладання міжнародного права свідчить звернення Ганса Кореллі, заступника Генерального секретаря з правових питань, юрисконсульта ООН, який 6 червня 2000 р. при підтримці учених у галузі

міжнародного права професора Нісуке Андо (Японія), професора Джона Дугарда (Південна Африка), професора Томаса М. Френка (США), професора Моріса Камто (Камерун), професора Франсіска Оррего-Вікунья (Чилі), професора Алена Пелета (Франція), професора Бруно Сімма (Німеччина), професора Біргітте Стерн (Франція) і професора Крістофера Вірамантрі (Шрі-Ланка) до деканів всього світу із закликом включати міжнародне право в їх навчальні програми в межах дотримання академічної свободи.

На 95-му щорічному засіданні Американського товариства міжнародного права розглядаючи проблему вищої освіти без міжнародного права в американській юридичній школі, Ганс Корелл сформулював чотири питання: «Чому викладання міжнародного права так важливе? Як міжнародне право вчити? Яким має бути зміст навчання? Як ООН буде сприяти викладанню міжнародного права? Я вважаю, наша тема дуже актуальна». На ці питання Ганс Корелл відповідає «...Викладання міжнародного права стає надзвичайно важливим питанням... Міжнародне право впливає на більшість областей права, в тому числі на встановлення стандартів у багатьох з них, де традиційно законодавство було значною мірою, якщо не повністю, сформовано на місцевих традиціях. Тому міжнародні стандарти, наприклад, у галузі прав людини будуть відігравати важливу роль... Щодо можливостей працювати у сфері міжнародного права обмежених (або принаймні обмежених сферою міжнародного комерційного права), то ситуація змінюється. За останнє десятиліття ми стали свідками появи численних організацій, які працюють на міжнародному рівні у всіх областях міжнародного права... Як викладати міжнародне право? Очевидно, що викладання в більшості випадків має бути традиційними. Однак, деякі фактори повинні враховуватися.

Перш за все, міжнародне право за своєю природою є універсальним. Отже, відправною точкою у викладанні мала би бути загальна міжнародна система. Це означає, що навчальні матеріали – книги, відеокасети, аудіокасети і т. д. – можуть бути використані в багатьох країнах, залежно від рівня знання іноземних мов... [14, р. 2]».

Проблематика викладання міжнародного права посідає особливе місце у вітчизняних і зарубіжних наукових дослідженнях, коментарях учених міжнародників. Про це свідчить різнопланова світова бібліографія, що стосується викладання, вивчення, поширення міжнародного права. Предметом уваги дослідників, викладачів міжнародного права є широкий масив різносторонніх засобів викладання, включаючи створення універсальної навчальної програми міжнародного права, вибору принципів викладання, систематики міжнародного права як навчальної дисципліни та способів викладання, розумного балансу співвідношення публічних та цивільно-правових дисциплін, міждисциплінарних зв'язків з теорією і історією держави і права, міжнародних відносин, міжнародної економіки, впровадження в навчальний процес сучасних інформаційно-комунікаційних та мультимедійних технологій. У цьому зв'язку становить науковий і практичний інтерес системи викладання міжнародного права у ВНЗ України та країн світу з підготовки фахівців з міжнародного права в рамках освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» та «магістр».

Підручники «Міжнародне право. Основи теорії» та «Міжнародне право. Основні галузі» за редакцією В.Г. Буткевича включають дві частини: перша частина «Основи теорії», предмет якої становлять питання історії становлення та розвитку системи міжнародного права, основи теорії міжнародного права, правові особливості

сучасного міжнародного права і його галузей, системи та структури, джерела та суб'єкти, основні принципи. Аналізуються питання співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права, проблем визнання і правонаступництва, механізму реалізації норм, міжнародної відповідальності та міжнародно-правових санкцій, понятійний апарат і становлення міжнародних юстиції, законності і правопорядку. Предметом другої частини підручника «Основні галузі та інститути» є питання основних галузей та інститутів сучасного міжнародного права: понятійний апарат, джерела, принципи, суб'єкти, міжнародна судова практика права міжнародних договорів, зовнішніх зносин, міжнародних організацій, правове становище фізичних та юридичних осіб у міжнародному праві, міжнародне право захисту прав людини та основних свобод, право міжнародної безпеки, вирішення міжнародних спорів, міжнародного гуманітарного і кримінального права, статусу територій в міжнародному праві, міжнародне морське, повітряне, космічне, навколишнього середовища, економічного, митного, трудового, кримінального, право Європейського Союзу [2]. Практика викладання міжнародного права в українських ВНЗ свідчить про те, що вказаний підручник є класичною основою підготовки фахових спеціалістів з міжнародного права. Разом з тим необхідно відмітити низку навчальних видань з міжнародного права, які мають свої особливості.

Так, підручник «Міжнародне право» (автори Л.Д. Тимченко, В.П. Кононенко) характеризується цікавою структурою подання тематики, де акцентується увага на міжнародному праві як особливій системі права, висвітлюються основні принципи, галузі й інститути сучасного міжнародного права, розглядаються головні

напрямки його розвитку, аналізується договірна практика України. В якості прикладів наводяться рішення з практики міжнародних судів: Постійної палати міжнародного правосуддя, Міжнародного Суду ООН, Суду ЄС, Європейського Суду з прав людини [8].

Посібник з міжнародного права за ред. М.В. Буроменського має свої особливості. Так, у ньому викладено основні теми з курсу навчальної дисципліни «Міжнародне право» для студентів, які навчаються за спеціальністю «Правознавство» [9].

Свою притаманну для соціалістичної доктрини права логіку зберігає, підготовлений у 80-х рр. ХХ ст. фундаментальний курс міжнародного права в семи томах, автори якого радянські вчені юристи – міжнародники В.С. Верещетін, Г.І. Тункін, А.Н. Йойриш, І.І. Лукашук, О.П. Мовчан, Р.О. Мюллерсон, Ю.М. Рибakov, Є.Т. Усенко, Н.О. Ушаков, Н.Б. Крилов [7]. Необхідно також звернути увагу на навчальні комплекси з міжнародного права, на основі яких викладається ця дисципліна у зарубіжних ВНЗ – Росії, Європи, США та інш. На особливу увагу заслуговує підручник з міжнародного права для юридичних вузів Росії, автор проф. І.І. Лукашук. Структура підручника є класичною для пострадянських держав, включаючи загальну теоретичну та особливу частини, предметом яких є відповідні галузі міжнародного права. На думку автора, враховуючи високий академічний рівень підручників, а також фундаментальний внесок проф. І.І. Лукашука у розвиток української школи міжнародного права, вказаний підручник може бути рекомендованим в якості обов'язкового джерела вивчення міжнародного права для студентів вищих навчальних закладів України [6].

Характерним для викладання міжнародного права у ВНЗ Росії є підготовлений авторським колективом під

редакцією Ю.М. Колосова і Є.С. Кривчикова сучасний підручник міжнародного права для студентів юридичних вузів, викладачів міжнародного права. Підручник зберігає класичну радянську методологію викладу навчального матеріалу, поділ на загальну теоретичну та особливу частини, в якій викладено галузевий підхід до розгляду окремих напрямів міжнародного права. Вперше у російській навчальній літературі у підручнику висвітлено проблеми міжнародного права масової інформації, питання взаємозв'язків релігії і міжнародного права та інш. [10].

Прикладом проблемного підходу до викладання міжнародного права є підручник «Проблемы преподавания международного права. Международное публичное право» під редакцією К.А. Бекяшева. Автори пропонують розглядати систему міжнародного права не традиційно поділяючи її на загальну та особливу частини, а з точки зору загально філософських категорій. Це формує системний підхід до вивчення міжнародно-правової проблематики [11].

У порівняльному плані викладання міжнародного права на основі підручників таких європейських вчених як Пітер Маланчук (Malanczuk Peter) [22], Жан Тускоз [13], представники англо-американської доктрини права Ян Броунлі [1], Льюїс Генкін [18] займають визначне місце у формуванні західної доктрини викладання міжнародного права в цілому. Наприклад, структура викладання міжнародного права «Міжнародне право. Справи і матеріали. Третє видання». Автори: Льюїс Генкін, Річард Кроуфорд, Оскар Шахтер, Ганс Сміт значно відрізняється у викладі міжнародного права в класичних радянських, пострадянських, європейських підручниках.

В першу чергу відсутній поділ поданого у підручнику матеріалів на загальну (теоретичну) та особливу (галузі права)

частини. Затим, кожна теоретична тема супроводжується численними прикладами із практики міжнародних судів. Це значно ускладнює методологічний процес, але міжнародно-правова проблематика стає доступною для аудиторії. Так, структура підручника «Міжнародне право. Справи і матеріали» Льюїса Генкіна та інш. включає: глава I. Природа міжнародного права (с. 1–42); глава II. Джерела та докази міжнародного права (с. 51–126); глава III. Співвідношення міжнародного права і муніципального права (автор: внутрішньодержавного) (с. 14–53); глава IV. Держави (с. 241–308); глава V. Організації, компанії та фізичні особи у міжнародному праві (с. 241–308); глава VI. Право договорів (с. 416–530); глава VII. Міжнародна відповідальність і засоби захисту (с. 544–592); глава VIII. Права людей (с. 592–656); глава IX. Відповідальність за запит іноземців (с. 677–769); глава X. Мирне вирішення спорів (с. 773–864); глава XI. Застосування сили (с. 868–1019); глава XII. Основи юриспруденції (с. 1046–1111); глава XIII. Імунітет від юрисдикції (с. 1126–1214); глава XIV. Морське право (с. 1231–1329); глава XV. Міжнародні водні шляхи та інші райони спільного користування (с. 1352–1393); глава XVI. Навколишнє середовище (с. 1375–1393); глава XVII. Міжнародне економічне право і організації (с. 1394–1444); глава XVIII. Міжнародні організації технічного, соціального та культурного співробітництва (с. 1472–1497); глава XIX. Регіонального економічного співробітництва (с. 1499–1556). Таким чином, структура викладу правової тематики у підручниках міжнародного права європейських авторів, включаючи радянських і пострадянських, значно різниться від аналогічних, що представляють англо-американську систему права.

Процеси навчання студентів міжнародному праву у ВНЗ супроводжуються інтенсивним впровадженням в

навчальний процес сучасних інформаційно-комунікаційних та мультимедійних технологій. Виникає проблема напрацювання науково обґрунтованих рекомендації щодо співвідношення традиційних лекційних університетських форм навчання та впровадження у навчальний процес електронних навчальних підручників, посібників, гіпертекстових інформаційно-довідкових систем та енциклопедичної літератури, тестових програм тощо [24]. У дослідженні «Фундаментальні перспективи міжнародного права», В.П. Сломансон (США), аналізує академічні, університетські джерела міжнародного права з проблематики викладання міжнародного права, використання Інтернет ресурсів, питань з навколишнього середовища, прав людини, перспектив міжнародно-правових досліджень та інш. [19].

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у досліджуваному напрямі. Отже, проведене дослідження проблематики методологічного забезпечення вивчення курсу «Міжнародне право» у ЗВО створює підстави сформулювати наступні висновки:

– універсальний характер міжнародного права обумовлює відповідну модель систематики викладання міжнародного права у ЗВО з особливостями, які властиві правовій сім'ї до якої належить національне право держави;

– навчання студентів міжнародному праву у ЗВО України в сучасних умовах має перспективу на відповідність класичним університетським стандартам при умовах інтенсивного впровадження у навчальний процес сучасних інформаційно-комунікаційних і мультимедійних технологій та дотримання співвідношення традиційних лекційних університетських форм навчання та впроваджуваних у навчальний процес електронних навчальних підручників, посібників, гіпертекстових інформаційно-довідкових систем та енциклопедичної літератури, тестових програм тощо;

— підготовка новітнього галузевого стандарту вищої професійної освіти за напрямом підготовки «Міжнародне право» для майбутніх фахівців з туристичного обслуговування може створити певні критерії методологічних основ для розроблення індивідуальних навчальних програм з міжнародного права ЗВО України, при умові надання академічної свободи кожному ЗВО у виборі пріоритетних навчальних дисциплін, де здійснюється підготовка спеціалістів в цій галузі. Цьому сприяють зміни в самому суспільстві по управлінню процесами і явищами які обумовили розширення використання знань міжнародного права під час виконання реалізації функцій держави на зовнішній арені в системі туристичного обслуговуванні. Як переконуємося, в час змін та впливу процесів глобалізації, які характеризуються проблемами структурної перебудови та самоорганізації глобального суспільства, в якому Україна задіяна і не може з нього вийти за об'єктивних умов існування на даному континенті, є обумовленість принципово якісних освітніх технологій та психолого-педагогічних підходів до підготовки кадрів в рамках вищих навчальних закладів. Цьому сприяло і входження держави до Ради Європи [12] та підписання документів, за якими уряд України брав на себе зобов'язання дотримуватися міжнародних стандартів в галузі прав людини, міжнародного співробітництва та побудови новацій в сфері освіти. Саме на основі останніх і почалася реформа освітньої діяльності. В системі міжнародного права України слід віддати належне Інституту міжнародних відносин та, зокрема, кафедрі міжнародного публічного права, де були розроблені стандарти викладання міжнародного права, які затверджені наказом МОН України у 2004 році щодо викладання міжнародного права [3].

Але слід врахувати новації змін суспільства в Україні по реалізації діяльності на міжнародній арені і дійсно визначитися в стандартах з можливістю врахування викладання міжнародного права враховуючи спеціальність, зокрема за напрямком туристичне обслуговування.

Наразі є потреба оновити методологічне забезпечення, систему викладання, методику викладання, методику індивідуальної роботи з курсу «Міжнародне право» для майбутніх фахівців з туристичного обслуговування. Відповідь у даному випадку можна знайти на декларативному рівні, виходячи з того, як це робиться у європейських країнах, враховуючи особливий статус навчального закладу та відповідно до новітніх підходів, які визначені Болонським процесом.

Список використаної літератури

1. *Броунли Я.* Международное право. Книга первая (пер. С.Н. Андрианова, ред. и вступительная статья Г.И. Тункина) М., 1977 (first published: Brownlie J. Principles of Public International Law. Second Edition. Oxford, 1973). Броунли Я. Международное право. Книга 2 / Под ред. Г.И. Тункина. – М.: Прогресс, 1977. – 507 с.

2. *Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В.* Міжнародне право. Основи теорії за редакцією В.Г. Буткевича. – К.: Либідь, 2002. – 608 с.; Міжнародне право. Основні галузі: Підручник / М58. За редакцією В.Г. Буткевича. – К.: Либідь, 2004. – 816 с.

3. *Галузевий стандарт за спеціальністю 8.030402 «міжнародне право»* – К.: видання офіційне Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2004.

4. *Декларація про державний суверенітет України, Конституція України, Закони України «Про зовнішню*

економічну діяльність», «Про інвестиції та інвестиційну діяльність», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» та ряд інших нормативних документів.

5. *Загальна декларація прав людини* // *Права людини: Міжнародно-правові акти.* – К., Право, 1995. – 16 с.

6. *И.И. Лукашук.* Международное право. Общая часть. Учебник. – М.: Издательство ВЕК, 1997. – 371 с.; Международное право. Особенная часть. Учебник. – М.: Издательство ВЕК, 1997. – 410 с.

7. *Курс международного права: В семи томах.* Редакционная коллегия: В.Н. Кудрявцев (главный редактор), В.С. Верещетин, Г.И. Тункин (заместители главного редактора), А.Н. Йойриш, І.І. Лукашук, О.П. Мовчан, Р.О. Мюллерсон, Ю.М. Рibaков, Є.Т. Усенко, Н.О. Ушаков, Н.Б. Крилов (ответственный секретар). М.: Наука, 1989. Також див.: Див.: *Курс международного права: в шести томах.* – М.: Наука, 1967, Главная редакция: Ф.И. Кожевников, В.М. Корецкий, Д.Б. Левин, Г.И. Тункин, Н.А. Ушаков, В.М. Чхиквадзе, В.М. Шуршалов. – М.: Наука, 1967.

8. *Міжнародне право: підручник.* Тимченко Л.Д., Кононенко В.П. – К., 2012. – 631 с.

9. *Міжнародне право: Навч. посібник / За ред. М.В. Буроменського* – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 336 с.; Також див.: *Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т.* В.Ф. Антипенко, Л.Д. Тимченко, О.В. Беглий, О.А. Радзівілл та ін.; за заг. ред. В.Ф. Антипенка. – К.: НАУ, 2012. – Т. 2. – 348 с.

10. *Международное право: учебник / Отв. ред. Ю.М. Колосов, Э.С. Кривчикова* – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Междунар. отношения, Юрай-Изд, 2007. – 816 с.; Також див.: В.И. Лисовский. *Международное*

право. – М.: Издательство «Высшая школа», 1970–437 с.; Курс международного права. Ответственный редактор Ф.И. Кожевников. – М.: Издательство «Международ. отношения», 1972. – 383 с.

11. *Проблемы преподавания международного права: Международное публичное право : учебник / Под ред. К.А. Бекяшева.* – М. : Проспект, 1999. – 636 с.

12. *Протокол 190* про вступ України до Ради Європи.

13. *Тускоз Жан.* Міжнародне право: підручник. Пер. з франц., – К.: АртЕк, 1998. – 449 с.

14. *American society of International Law.* 95th Annual Meeting «The visible college of International Law» Panel International Law in the American Law School «A Law Degree without International Law?» Remarks by Mr. Hans Corell Under – Secretary General for Legal Affairs the Legal Counsel of the United Nations Washington, 7 April 2001. P. 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tjssl.edu/slomansonb/6th_Teach_Bib.pdf. Дата доступу: 19.10.2015.

15. *BS Chimni,* Teaching, Research and Promotion of International Law in India: Past, Present and Future, 5 Singapore J. Int'l & Comp. L. 368 (2001). [Електронний ресурс] – Режим доступу: / <http://law.nus.edu.Sg/sybil/downloads/articles/SJICL-2001-2/SJICL-2001-368.pdf>. Дата доступу: 23.10.2015.

16. *Ellen Hey.* Teaching International Law: State-Consent as Consent to a Process of Normative Development and Ensuing Problems (The Hague: Kluwer Law International, 2003). [Електронний ресурс] – Режим доступу: / http://untreaty.un.org/cod/avl/.../Hey_slideshow.p.... Дата доступу: 21.10.2015.

17. *Howard S. Schiffman,* Teaching International Law to Undergraduates and Other Non-legal Audiences: Practical

Suggestions for Pedagogical Approaches, 9 ILSA J. Int'l & Comp. L. 321 (2003). [Електронний ресурс] – Режим доступу: / <http://www.eoearth.org/profile/Howard.schiffman>. Дата доступу: 23.10.2015.

18. *International Law. Cases and materials*. Third edition by Louis Henkin, Columbia University, School of law, Richard Crawford Pugh, Schachter, Hans Smit, Columbia University, School of law; American Casebook Series; West Publishing Co, St.Paul, Mnn., 1993. – P. 1596.

19. *International Law Teaching Bibliography for use with Fundamental Perspectives on International Law* by William R. Slomanson 6th ed. Wadsworth 2010. – P. 1–6. [Електронний ресурс] – Режим доступу: / <http://ebookbrowse.com/6thteach-bib-pdf-d123801801>. Дата доступу: 21.10.2015.

20. *J.K. Gamble. The Teaching of International Law: Future Role for the Training of Scholars and Practitioners, Contemporary International Law Issues: Sharing Pan-European and American Perspectives* 195 (1992). [Електронний ресурс] – Режим доступу: / <http://pserie.psu.edu/.../Gamble/pub.html>. Дата доступу: 21.10.2015.

21. *John A. Barrett Jr. International Legal Education in the United States: Being Educated for Domestic Practice While Living in a Global Society*, 12 Amer. Univ. J. Int'l L & Policy 975 (1997). [Електронний ресурс] – Режим доступу: / <http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent>. Дата доступу: 23.10.2015.

22. *Malanczuk Peter. Akehurst's modern introduction to international law*. – 7th rev.ed. / Peter Malanczk., 1997, Routledge. – P. 449.

23. *M. Cardozo, The Practical State of Teaching and Research in International Law 1974: A Report for the American Society of International Law* (Wash., D.C.: ASIL, 1977).

[Электронный ресурс] – Режим доступа: [www.tjssl.edu/.../ 7th_ed_Teach_Bibliog.doc](http://www.tjssl.edu/.../7th_ed_Teach_Bibliog.doc). Дата доступа: 21.10.2015.

24. *Teaching a class on the Internet* [Электронный ресурс] – Режим доступа: / Environmental Law Teaching. [Электронный ресурс] – Режим доступа: / <http://sunsite.nus.sg/apcel/5teach.htm1>; uman Rigts (Teaching Online) [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://oz.uc.edu/thro>. Дата доступа: 21.10.2015.

25. *Tommy TB. Koh. Teaching International Law in Asia: My Adventure with International Law*, 5 Singapore J. Int'l & Comp. L. 277 (2001). [Электронный ресурс] – Режим доступа: / <http://law.nus.edu.sg/sybil/downloads/articles/SJICL-2001-2/SJICL-2001-277.pdf>. Дата доступа: 23.10.2015.

26. *United Nations Decade of International Law. A/44/PV.60. 17 Nov. 1989 A/RES/44/23*. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r44.htm>. Дата доступа: 19.10.2015; The United Nations Programme of Assistance in the Teaching, Study, Dissemination and Wider Appreciation of International Law. [Электронный ресурс] – Режим доступа: / International Law web site. <http://www.un.org/law/programmeofassistance> Дата доступа: 19.10.2015; General Assembly resolution A/RES/2099(XX) of 20 Dec. 1965 «Technical assistance to promote the teaching, study, dissemination and wider appreciation of international law». [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/depts/dhl/resguide/r20.htm>. Дата доступа: 19.10.2015.

27. *Yasuaki Onuma. Japanese International Law in the Postwar Period: Perspectives on the Teaching and Research of International Law in Postwar Japan*, 33 Japanese. Annual Int'l L. 25 (1990). [Электронный ресурс] – Режим доступа: / http://untreaty.un.org/cod/avl/.../Onuma_bio.pdf. Дата доступа: 23.10.2015.

References

1. *Brounli Ya.* Mezhdunarodnoe pravo. Kniga pervaya (per. S.N. Andrianova, red. i vstupitelnaya statya G.I. Tunkina) M., 1977 (first published: Brownlie J. Principles of Public International Law. Second Edition. Oxford, 1973). Brounli YA. Mezhdunarodnoe pravo. Kniga 2 / Pod red. G.I. Tunkina. – M.: Progress, 1977. – 507 c.

2. *Butkevich V.G., Micik V.V., Zadorozhny O.V.* Mizhnarodne pravo. Osnovi teori za redakciyu V.G. Butkevicha. – K.: Libid, 2002. – 608 c.; Mizhnarodne pravo. Osnovni galuzi: Pidruchnik / M58. Za redakciyu V.G. Butkevicha. – K.: Libid, 2004. – 816 c.

3. Galuzeviy standart za specialnistyu 8.030402 «mizhnarodne pravo» – K.: vidannya oficyine Kiiivskogo nacionalnogo universitetu imeni Tarasa SHEvchenka, 2004.

4. Deklaraciya pro derzhavniy suverenitet Ukraini, Konstituciya Ukraini, Zakoni Ukraini «Pro zovnishnyu ekonomichnu diyalnist», «Pro investici ta investiciynu diyalnist», «Pro zasadi vnutrishnoi i zovnishnoi politiki» ta ryad inshih normativnih dokumentiv.

5. Zagalna deklaraciya prav lyudini // Prava lyudini: Mizhnarodno-pravovi akti. – K., Pravo, 1995. – 16 c.

6. *I.I. Lukashuk.* Mezhdunarodnoe pravo. Obshhaya chast. Uchebnik. – M.: Izdatelstvo VEK, 1997 – 371 s.; Mezhdunarodnoe pravo. Osobennaya chast. Uchebnik. – M.: Izdatelstvo VEK, 1997. – 410 s.

7. Kurs mezhdunarodnogo prava: V semi tomah. Redakcionnaya kollegiya V.N. Kudryavcev (glavnyy redaktor), V.S. Vereshhetin, G.I. Tunkin (zamestiteli glavного redaktora) A.N. Yoyrish, I.I. Lukashuk, O.P. Movchan, R.O. Myullerson, YU.M. Ribakov, YE.T. Usenko, N.O. Ushakov, N.B. Krilov (otvetstvennyy sekretar). M.: Nauka, 1989. Takozh div.: Div.:

Kurs mezhdunarodnogo prava: v shesti tomah. – M.: Nauka, 1967, Glavnaya redakciya: F.I. Kozhevnikov, V.M. Koreckiy, D.B. Levin, G.I. Tunkin, N.A. Ushakov, V.M. CHkhikvadze, V.M. SHurshalov. – M.: Nauka, 1967.

8. Mizhnarodne pravo: pidruchnik. Timchenko L.D., Kononenko V.P. – K., 2012. – 631 c.

9. Mizhnarodne pravo: Navch. Posibnik / Za red. M.V. Buromenskogo – K.: YUrinkom Inter, 2006. – 336 s.; Takozh div.: Mizhnarodne publichne pravo: pidruchnik: u 3 t. V.F. Antipenko, L.D. Timchenko, O.V. Byegliy, O.A. Radzivil ta in.; za zag. red. V.F. Antipenka. – K.: NAU, 2012. – T. 2. – 348 c.

10. Mezhdunarodnoe pravo: uchebnik / Otv. red. YU.M. Kolosov, E.S. Krivchikova – 2-e izd., pererab. i dop. – M.: Mezhdunar. Otnosheniya, YUray-Izd, 2007. – 816 s.; Takozh div.: V.I. Lisovskiy. Mezhdunarodnoe pravo. – M Izdatelstvo «Vysshaya shkola», 1970. – 437 s.; Kurs mezhdunarodnogo prava. Otvetstvennyy redaktor F.I. Kozhevnikov. – M.: Izdatelstvo «Mezhdunar otnosheniya», 1972. – 383 c.

11. Problemy prepodavaniya mezhdunarodnogo prava: Mezhdunarodnoe publichnoe pravo: uchebnik / Pod red. K.A. Bekyasheva. – M.: Prospekt, 1999. – 636 c.

12. Protokol 190 pro vstup Ukraini do Radi VEvropi.

13. Tuskoz ZHan. Mizhnarodne pravo: pidruchnik. Per. z franc., – K.: ArtEk, 1998. – 449 c.

14. American society of International Law. 95th Annual Meeting «The visible college of International Law» Panel International Law in the American Law School «A Law Degree without International Law?» Remarks by Mr. Hans Corell Under – Secretary General for Legal Affairs the Legal Counsel of the United Nations Washington, 7 April 2001. P. 2. [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.tjssl.edu/slomansonb/6th_Teach_Bib.pdf. Data dostupu: 19.10.2015.

15. BS Chimni, *Teaching, Research and Promotion of International Law in India: Past, Present and Future*, 5 Singapore J. Int'l & Comp. L. 368 (2001). [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: / <http://law.nus.edu.sg/sybil/downloads/articles/SJICL-2001-2/SJICL-2001-368.pdf>. Data dostupu: 23.10.2015.

16. *Ellen Hey*. *Teaching International Law: State-Consent as Consent to a Process of Normative Development and Ensuing Problems* (The Hague: Kluwer Law International, 2003). [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: / http://untreaty.un.org/cod/avl/.../Hey_slideshow.p... Data dostupu: 21.10.2015.

17. *Howard S. Schiffman*, *Teaching International Law to Undergraduates and Other Non-legal Audiences: Practical Suggestions for Pedagogical Approaches*, 9 ILSA J. Int'l & Comp. L. 321 (2003). [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: / <http://www.eoearth.org/profile/Howard.schiffman>. Data dostupu: 23.10.2015.

18. *International Law. Cases and materials*. Third edition by Louis Henkin, Columbia University, School of law, Richard Crawford Pugh, Schachter, Hans Smit, Columbia University, School of law; American Casebook Series; West Publishing Co, St.Paul, Mnn., 1993. – P. 1596.

19. *International Law Teaching Bibliography for use with Fundamental Perspectives on International Law* by William R. Slomanson 6th ed. Wadsworth 2010. – P. 1–6. [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: / <http://ebookbrowse.com/6thteach-bib-pdf-d123801801>. Data dostupu: 21.10.2015.

20. *J.K. Gamble*. *The Teaching of International Law: Future Role for the Training of Scholars and Practitioners, Contemporary International Law Issues: Sharing Pan-European and American Perspectives* 195 (1992). [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: / <http://pserie.psu.edu/.../Gamble/pub.html>. Data dostupu: 21.10.2015.

21. *John A. Barrett Jr.* International Legal Education in the United States: Being Educated for Domestic Practice While Living in a Global Society, 12 *Amer. Univ. J. Int'l L & Policy* 975 (1997). [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: / <http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent>. Data dostupu: 23.10.2015.

22. *Malanczuk Peter.* Akehurst's modern introduction to international law. – 7th rev.ed./Peter Malanczk., 1997, Routledge. – P. 449.

23. *M. Cardozo.* The Practical State of Teaching and Research in International Law 1974: A Report for the American Society of International Law (Wash., D.C.: ASIL, 1977). [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: www.tjisl.edu/.../7th_ed_Teach_Bibliog.doc. Data dostupu: 21.10.2015.

24. Teaching a class on the Internet [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: /Environmental Law Teaching. [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: /<http://sunsite.nus.sg/apcel/5teach.html>; uman Rigts (Teaching Online) [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: <http://oz.uc.edu/thro>. Data dostupu: 21.10.2015.

25. *Tommy TB. Koh.* Teaching International Law in Asia: My Adventure with International Law, 5 *Singapore J. Int'l & Comp. L.* 277 (2001). [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: / <http://law.nus.edu.sg/sybil/downloads/articles/SJICL-2001-2/SJICL-2001-277.pdf>. Data dostupu: 23.10.2015.

26. United Nations Decade of International Law. A/44/PV.60. 17 Nov. 1989 A/RES/44/23. [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r44.htm>. Data dostupu: 19.10.2015; The United Nations Programme of Assistance in the Teaching, Study, Dissemination and Wider Appreciation of International Law. [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: / International Law web site. <http://www.un.org/law/programmeofassistance> Data dostupu: 19.10.2015;

General Assembly resolution A/RES/2099(XX) of 20 Dec. 1965 «Technical assistance to promote the teaching, study, dissemination and wider appreciation of international law». [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.un.org/depts/dhl/resguide/r20.htm>. Data dostupu: 19.10.2015.

27. *Yasuaki Onuma*. Japanese International Law in the Postwar Period: Perspectives on the Teaching and Research of International Law in Postwar Japan, 33 Japanese Annual Int'l L. 25 (1990). [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: / http://untreaty.un.org/cod/avl/.../Onuma_bio.pdf. Data dostupu: 23.10.2015.

Tetiana Kozatska,

Ph.D. in History,

Department of Vocational Education,

SHEE «Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State

Pedagogical University»,

Pereiaslav-Khmelnyskyi, Ukraine

E-mail: 9996100@i.ua

Kozatska T.

**ANALYTICAL REVIEW OF
THE METHODOLOGICAL SUPPORT
OF THE STUDY COURSE «INTERNATIONAL LAW»
FOR FUTURE TOURIST SERVICE SPECIALISTS**

Abstract

The article analyzes the methodological support of the study course «International law» in establishments of higher education throughout the world.

The relevance of the theme is noted through the process of European integration of Ukraine, which makes the higher educational establishments teachers to see the quality of

education in other new way, to reconsider the previously existing approaches and methodological support for teaching a subject.

It is concluded that: 1) the universal nature of international law determines the appropriate model taxonomy of teaching international law at universities with features that are inherent the legal family to which the national law of the state refers; 2) training students of international law in the universities of Ukraine under modern terms has a perspective of compliance with the classical university standards on the condition of the modern information, communication and multimedia technologies intensive implementing into educational process and adhering the ratio of traditional university lecture forms of teaching and the electronic textbooks, manuals, hypertext information and reference systems, encyclopedia literature, test programs and the like, implemented into the educational process; 3) the designing a new industry standard of higher education on the specialty «International Law» for future tourist service specialists can create the specific criteria of methodological foundations for the development of individual curricula on international law in universities of Ukraine, on the condition of the every higher educational establishments's academic freedom in the choice of the priority of academic disciplines on training specialists in this field.

There is a need to update the methodological support, the system of teaching, teaching methods, methods of individual work on the course «International Law» for future tourist service specialists.

Key words: *international law; methodological support; vocational education; travel services.*

Татьяна Юрьевна Козацкая,
кандидат исторических наук,
кафедра профессионального образования,
ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный
педагогический университет

имени Григория Сковороды»,
г. Переяслав-Хмельницкий, Украина
E-mail: 9996100@i.ua

Козацкая Т.Ю.
АНАЛИТИЧЕСКИЙ ОБЗОР
МЕТОДОЛОГИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ИЗУЧЕНИЯ КУРСА «МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО»
ДЛЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ
ПО ТУРИСТИЧЕСКОМУ ОБСЛУЖИВАНИЮ

Аннотация

В статье проанализированы методологическое обеспечение изучения курса «Международное право» в заведениях высшего образования стран мира.

Отмечено актуальность темы именно благодаря процессу евроинтеграции Украины, который заставляет педагогов заведений высшего образования по новому посмотреть на качество образования, пересмотреть существующие ранее подходы и методологическое обеспечение по преподаванию предмета.

Сделан вывод: – универсальный характер международного права обуславливает соответствующую модель систематики преподавания международного права в заведениях высшего образования с особенностями, которые присущи правовой семье к которой относится национальное право государства; – обучение студентов международному праву в заведениях высшего образования Украины в современных условиях имеет перспективу на соответствие классическим университетским стандартам при условиях интенсивного внедрения в учебный процесс современных информационно-коммуникационных и мультимедийных технологий и соблюдение соотношения традиционных лекционных университетских форм обучения и внедряемых

в учебный процесс электронных учебников, пособий, гипертекстовых информационно-справочных систем и энциклопедической литературы, тестовых программ и тому подобное; – подготовка нового отраслевого стандарта высшего профессионального образования по направлению подготовки «Международное право» для будущих специалистов по туристическому обслуживанию может создать определенные критерии методологических основ для разработки индивидуальных учебных программ по международному праву заведений высшего образования Украины, при условии предоставления академической свободы каждому заведению высшего образования в выборе приоритетных учебных дисциплин, где осуществляется подготовка специалистов в этой области.

Возникает потребность обновить методологическое обеспечение, систему преподавания, методику преподавания, методику индивидуальной работы курса «Международное право» для будущих специалистов по туристическому обслуживанию.

Ключевые слова: *международное право; методологическое обеспечение; профессиональное образование; туристическое обслуживание.*